

آکچوئری چیست؟

در ساده‌ترین تعریف ممکن آکچوئری (ACTUARIAL) یا محاسبات بیمه‌ای عبارت است از: انجام محاسبات مالی و محاسباتی به وسیله آکچوئرها در جهت کاهش ریسک و تضمین موفقیت در حوزه مورد بررسی. علم آکچوئری ابتدا در حوزه بیمه‌های تجاری شکل گرفت اما بعدها به صندوق‌ها و سازمان‌های بیمه‌گر اجتماعی هم تسری داده شد و امروزه جزو لا ینفک هویت هر صندوق بازنشستگی است. آکچوئرها با در نظر گرفتن شاخص‌هایی مانند ورودی و خروجی صندوق‌ها، سن بازنشستگی، شاخص امید به زندگی، نسبت منابع به تعهدات کوتاه‌مدت و بلندمدت و... احتمال وقوع هر گونه پیشامدی را در نظر می‌گیرند و با تجزیه وتحلیل اطلاعات سیاست‌گذاران را در تدوین سیاست‌های تعادل دهنده صندوق یاری می‌رسانند.

یکشنبه ● ۱۱ بهمن ۱۳۹۴ ● شماره چهل و یک

ا ت ی چ ع ه ن و

د کتر عباس کبریایی‌زاده، رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین‌اجتماعی، در «همایش ملی ارزیابی آکچوئری در صندوق‌های بازنشستگی ایران» با بیان اینکه سازمان تامین‌اجتماعی بزرگ‌ترین و پرمسئولیت‌ترین سازمان بیمه‌گر اجتماعی کشور است، گفت: «سازمان تامین‌اجتماعی براساس اصل سه‌جانبه‌گرایی یعنی مشارکت دولت، کارگر و کارفرما شکل گرفته است.» وی با تأکید بر اینکه نگاه عالمانه و ناظر بر پایداری سازمان از سال ۵۴ و تصویب قانون تامین‌اجتماعی بر این سازمان حاکم شده است، اظهار داشت: «تامین و تضمین منابع مالی لازم برای انجام تعهدات یکی از مهم‌ترین پیش‌نیازهای استمرار خدمات‌رسانی سازمان‌های بیمه‌گر و پایداری آن‌هاست که در قانون مصوب سال ۱۳۵۴ مورد توجه بوده و تدابیری عالمانه در این قانون به این منظور پیش‌بینی

«مسعود شاه حسینی»
روزنامه‌نگار ●

در دومین همایش ملی «چالش‌های آکچوئری در صندوق‌های بازنشستگی کشور» که سه‌شنبه هفته گذشته (۶ بهمن ۱۳۹۴) برگزار شد، رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین‌اجتماعی پایداری سازمان‌های بیمه‌گر اجتماعی را یکی از مهم‌ترین موضوعات در بررسی عملکرد نظام رفاه و تامین‌اجتماعی دانست و اظهار داشت: «حاکمیت قانون از شاخصه‌های اصلی موفقیت و بقای سازمان‌های بیمه‌گر اجتماعی است.» در این همایش که از سوی موسسه عالی پژوهش تامین‌اجتماعی با مشارکت سازمان تامین‌اجتماعی، صندوق بازنشستگی کشوری، صندوق بازنشستگی، پس‌انداز و رفاه کارکنان صنعت نفت و انجمن محاسبات بیمه‌و مالی ایران و با حضور مدیران کارشناسان و فعالان حوزه رفاه و تامین اجتماعی در مرکز مطالعات بهر دوری و منابع انسانی سازمان مدیریت صنعتی برگزار شد، ناتوانی در اندازه‌گیری بحران در صندوق‌ها، تغییر هرم سنی و پیری جمعیت، رکود اقتصادی، صورتهای مالی غیر شفاف و مبهم و از همه مهم‌تر عدم وجود مرجی ناظر بر عملکرد صندوق‌های بیمه‌ای به عنوان مهم‌ترین عوامل دخیل در بحرانی بودن وضعیت صندوق‌های بازنشستگی کشور مورد بحث و بررسی قرار گرفت و راهکارهای برون‌رفت از آن تشریح شد.

■**دولت‌ها از اصلاحات بیمه‌ای سلب مسئولیت کرده‌اند**
یکی از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شهید بهشتی نیز در این همایش با اشاره به اینکه نظام تصمیم‌گیری در حوزه بازنشستگی کشور نظامی معیوب و ناکارآمد است، گفت: «متأسفانه در ایران هیچ دولتی مسئولیت اصلاحات پارامتریک و آکچوئری در صندوق‌های بازنشستگی را بر عهده نمی‌گیرد.» دکتر صابر شیبیانی با اشاره به فاجعه‌بار بودن برخی اتفاقات رخ‌داده در مورد صندوق‌های بازنشستگی اظهار داشت: «ورشکستگی صندوق‌ها با بانک هیچ تفاوتی ندارد و با توجه به اینکه در کشور‌های دیگر صندوق‌های بازنشستگی جزو موسسات مالی و اعتباری محسوب می‌شوند، ورشکستگی یک صندوق اتفاق در نایک است.» وی افزود: «سازو کار مشخص مالی، از ابزارهای ضروری در صندوق‌های بازنشستگی برای رسیدن به پایداری است که باید با منبع تامین درآمد متناسب با تعداد بیمه‌شدگان صندوق همراه شود. این اسناد دانشگاه با اشاره به وابستگی اقتصاد کشور به بودجه‌های نفتی اظهار داشت: «با توجه به مشکلات اقتصادی کشور، ادامه کمک‌های بی‌رویه دولت به صندوق‌های بازنشستگی غیرممکن، غیر منطقی، ناعالانه و نامشروع است.» شیبیانی عوامل جمعیتی، مدیریتی و مالی را در شکل‌گیری بحران در برخی صندوق‌های بازنشستگی کشور موثر دانست و اضافه کرد: «بازنشستگی پیش از موعد، سن بازنشستگی پایین، افزایش امید به زندگی، شد جمعیت مستمر، بی‌بگیران و...از جمله عواملی است که در این بحران موثر بوده است.»

■**راهکارهای خروج صندوق‌های بازنشستگی از بحران**
دکتر محمدحسین شریف‌زادگان، عضو هیئت‌علمی دانشگاه شهید بهشتی و اولین وزیر رفاه و تامین‌اجتماعی، نیز با مروری بر اهمیت وجودی صندوق‌های بازنشستگی در کشور‌های مختلف اظهار داشت: «صندوق‌های بیمه‌گر اجتماعی وظیفه خرید ریسک‌های مربوط به آینده را بر عهده دارند.» وی فشنای کنونی حاکم بر صندوق‌های بازنشستگی کشور را توأم با مشکلات مالی فراوان دانست و اضافه کرد: «در ایران بحران صندوق‌های بازنشستگی پس از بحران آب و بحران زیست‌محیطی، سومین بحران جدی و مشکل‌ساز در آینده شناخته می‌شود.» وی در بیان علل اصلی شکل‌گیری چنین بحرانی اظهار داشت: «عمده‌ترین علت به بحران سالمندی جمعیت برمی‌گردد که در کنار بحران‌های اقتصادی، بحران ناشی از تحمیل برخی سیاست‌های غیر کارشناسی دولت‌های گذشته، بحران کاهش سن بازنشستگی، بحران بدهی‌های نهاد دولت به سازمان‌های بیمه‌گر و عدم اقبال به محاسبات بیمه‌ای (آکچوئری)، بحرانی عمیق و خطرناک‌ر در صندوق‌های بازنشستگی به بار آورده

چشم‌پوش

خبرها و نظره‌های تأمین اجتماعی

رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی:

از قانون گریزی و سلیقه گرایی باید پرهیز کرد

شده که متأسفانه در مقاطعی از این تدابیر غفلت شده است.» دکتر کبریایی‌زاده ضمن توضیح اهمیت و نقش حاکمیت قانون در پایداری سازمان‌های بیمه‌گر

اظهار داشت: «در مقابل قوانین مرجع در سازمان تامین‌اجتماعی مسئول هستیم و باید از سلیقه‌گرایی و فعالیت‌های خارج از قانون پرهیز کنیم. بسیاری از چالش‌های کنونی نتیجه بی‌توجهی به این الزامات و

عمل نکردن به تدابیر پیش‌بینی‌شده در قانون است.»

رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین‌اجتماعی نقش دولت در

سازمان تامین اجتماعی را ایجاد رابطه منطقی میان کارگر و

کارفرما و تضمین استمرار خدمات تعهدشده سازمان عنوان

کرد و افزود: «در دولت گذشته، متأسفانه برخی ماموریت‌ها و مسئولیت‌های خارج از قواعد بیمه‌ای و بدون پیش‌بینی دقیق در مورد نحوه تامین منابع مورد نیاز بر سازمان تامین‌اجتماعی تحمیل شد.» وی بازتوزیع درآمد را شاخص دیگر پایداری سازمان‌های بیمه‌گر ارزیابی و تصریح کرد: «در جامعه‌ای که مولد و دارای رشد اقتصادی مطلوب است،

نسبت پشتیبانی در سازمان‌های بیمه‌گر آن جامعه کاهش

نمی‌یابد بلکه همواره پایداری این سازمان‌ها تقویت و بهبود داده

می‌شود.» دکتر کبریایی‌زاده مشارکت هرچه بیشتر ذی‌نفعان

سازمان‌های بیمه‌گر را عامل سوم بقای این سازمان‌ها برشمرد

دومین همایش ملی «چالش‌های آکچوئری در صندوق‌های بازنشستگی کشور» برگزار شد

صندوق‌های بازنشستگی علیه قانون گریزی

در این همایش، انجام اصلاحات ساختاری و پارامتریک در صندوق‌ها به عنوان راه‌حل برون‌رفت از بحران در این صندوق‌ها مورد بررسی قرار گرفت ■ عکس: علیرضا تقوی

عنوان کرد. وی افزود: «روند رو به رشد سالمندی جمعیت در ایران و افزایش تصاعدی تعداد مستمری‌بگیران و بازنشستگان، سازمان تامین‌اجتماعی را نیز که بزرگ‌ترین و مهم‌ترین صندوق بازنشستگی کشور است، با چالش مواجه ساخته است.» عضو هیئت‌علمی دانشگاه شهید بهشتی اضافه کرد: «امنیت اقتصادی در صندوق بازنشستگی و آرامش خاطر اعضای صندوق با عملکرد درست و اصولی صندوق و انجام کامل تعهدات آن ارتباط مستقیم دارد و این مسئله در دوران سالمندی و بازنشستگی از اهمیت بیشتری برخوردار است اما در ایران

این وضعیت راضی‌کننده نیست.»

■**راهکارهای سه‌گانه خروج از بحران صندوق‌های**

دکتر مرتضی اعلالاف صباغی نیز در این همایش به سه راهکار اساسی در بهبود وضعیت صندوق‌های بازنشستگی کشور اشاره کرد و گفت: «در حال حاضر ایجاد نهاد ناظر بر عملکرد صندوق‌های بازنشستگی بیشترین اولویت را دارد.» وی بازنگری در سهم بازنشستگی صندوق‌ها و افزایش تدریجی این سن را اولویت دوم رسیدگی به وضعیت صندوق‌ها عنوان کرد و گفت: «در همه کشور‌های دنیا سن بازنشستگی را بالاتر برده‌اند و اگر قرار است شرایط بحرانی صندوق‌ها را مهار کنیم و نگرانی بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران را برطرف سازیم، سن بازنشستگی باید مطابق با اصول علمی و تجربیات جهانی بالا رود.» عضو هیئت‌علمی موسسه آموزش عالی بیمه‌ها دانشگاه علامه طباطبائی تشکیل بازار مستقل برای صندوق‌های بازنشستگی را به عنوان راهکاری اساسی مطرح کرد و گفت: «این بازار نقطه شروع صندوق‌های بازنشستگی در دنیاست و حتی قبل از اینکه صندوق‌ها وجود داشته باشند، بازار گانان از طریق بازار خدمات مورد نیاز برای دوران بازنشستگی افراد را ارائه می‌دادند.» وی تأکید کرد: «اگر صندوق‌های بازنشستگی بنا دارند

عنوان کرد. وی افزود: «روند رو به رشد سالمندی جمعیت در ایران و افزایش تصاعدی تعداد مستمری‌بگیران و بازنشستگان، سازمان تامین‌اجتماعی را نیز که بزرگ‌ترین و مهم‌ترین صندوق بازنشستگی کشور است، با چالش مواجه ساخته است.» عضو هیئت‌علمی دانشگاه شهید بهشتی اضافه کرد: «امنیت اقتصادی در صندوق بازنشستگی و آرامش خاطر اعضای صندوق با عملکرد درست و اصولی صندوق و انجام کامل تعهدات آن ارتباط مستقیم دارد و این مسئله در دوران سالمندی و بازنشستگی از اهمیت بیشتری برخوردار است اما در ایران

این وضعیت راضی‌کننده نیست.»

● **سر مقاله**

● **علی خسرو بیگی**

آسیب‌شناسی آکچوئری در تامین اجتماعی

طرح‌های تامین اجتماعی، به‌ویژه طرح‌های بازنشستگی، تعهدات اجتماعی بلندمدتی هستند که بسیاری از آن‌ها باید توسط نسل‌های آینده ایفا شوند. بنابراین انجام محاسبات بیمه‌ای در آن‌ها بیش از سایر برنامه‌های تامین اجتماعی مطرح است. با این حال اینکه «چه کسی تحت پوشش قرار خواهد گرفت؟» یک مسئله ذهنی برای سیاست‌گذاران در حوزه‌های مختلف ایران است. پوشش ممکن است طبق ریسک‌های مشمول متفاوت باشد. شماری از کشور‌ها صرفاً با پوشش کارکنان دولت آغاز کرده‌اند و به تدریج آن را به کارکنان بخش خصوصی و سرانجام به خویش‌فرمایان گسترش داده‌اند. پوشش تدریجی این امکان را به ساختار اجرایی می‌دهد تا قابلیت خود را برای پشتیبانی از جمعیت روبه‌رشد بیمه‌شدگان و وصول واقعی حق بیمه‌ها توسعه دهد. این موضوعات باید با استفاده از محاسبات آکچوئری و در نظر گرفتن مفروضاتی در خصوص رشد و تغییرات آنی پوشش در نظر گرفته شود. با این حال طرح تامین اجتماعی ایران دارای ویژگی‌های خاصی است که تحلیل گران سیاستی برای تضمین انطباق قوانین و ارقام گوناگون به آکچوئری نیاز دارند. به‌خصوص پاسخ دادن به پرسش‌هایی از قبیل اینکه: چه بخشی از درآمد شاغلان مشمول کسر حق بیمه خواهد بود و مبنای محاسبه مزایا به کار خواهد رفت؟ در محاسبه مزایا، نرخ جایگزینی درآمد چقدر باید باشد؟ برای احراز شرایط دریافت مزایای گوناگون، چه مدت سابقه پرداخت حق بیمه لازم خواهد بود؟ سن معمول بازنشستگی چیست؟ و... یکی دیگر از مسائل و مشکلات تامین اجتماعی در ارتباط با منابع مالی یک طرح بیمه اجتماعی حاصل از پرداخت حق بیمه‌ها، درآمدهای حاصل از سرمایه‌گذاری دارایی‌های طرح و گاهی یارانه‌های دولتی است. ارزیابی آکچوئری یک پیش‌بینی از مصارف طرح فراهم می‌کند به نحوی که بتوان نرخ‌های حق بیمه متفاوتی را بر مبنای روش‌های مختلف تامین مالی تعیین کرد. بازنگری دوره‌ای یک طرح جاری، بازنگری در مفروضات و روش‌ها، بازنگری پیش‌بینی‌های مالی و تحلیل نتایج گذشته از دیگر کاردهای علم آکچوئری است. شاید عمده‌ترین کارکرد آکچوئری به اصلاحات برگردد. دخالت آکچوئری در روند اصلاحات، بستگی به ماهیت و اجرای دامنه اصلاحات دارد. سازمان تامین اجتماعی هر سال می‌بایست بودجه پیشنهادی خود شامل منابع و مصارف سال بعد را برآورده‌ارائه کند که به این منظور آکچوئری، پیش‌بینی‌های کوتاه‌مدت از درآمد سرمایه‌گذاری، حق بیمه‌ها، مزایا و هزینه‌های اداری انجام می‌دهد. پیش‌بینی‌های کوتاه‌مدت از نظر پالایش مفروضات و روش‌شناسی با ارزیابی‌های بلندمدت نوعی آکچوئری تفاوت اساسی دارند. این امر مستلزم فعالیت یک آکچوئری در تباط و همکاری تنگاتنگ با اقتصاددانان، حسابداران و مدیران سرمایه‌گذاری دولتی است. در یک جمله می‌توان گفت محاسبات آکچوئری در سازمان تامین اجتماعی دارای وضع چندان مطلوب و مطابق انتظاری نیست. این عدم مطلوبیت، هم از نظر مفهومی قابل توجه است هم از لحاظ شرح وظایف بخش‌های مختلف سازمان در این حوزه. می‌توان دلایل مختلف و زیادی را برای وضع موجود آکچوئری در سازمان برشمرد. از آن جمله‌اند موارد زیر:

■ **عدم وجود و یا عدم تولید آمارها و اطلاعات مورد نیاز برای محاسبات**، که منجر به عدم توانایی کارشناسان در انجام محاسبات جامع و کامل در حوزه آکچوئری می‌شود. **عدم ارتباط بین مدیران میانی و ارشد و کارشناسان سازمان با متخصصان آکچوئری**. این امر به دلایل مختلفی از جمله به کار نبردن ادبیات ساده توسط متخصصان آکچوئری در ایجاد ارتباط و از طرفی اعمال نکردن نتایج محاسبات آکچوئری در تصمیمات کلان سازمان است. **وجود استانداردهای حسابداری که هیچ سختی با امور سازمان ندارد**. بعضاً این استانداردها به غلط و ناآگاهی به عنوان محاسبات آکچوئری به مقامات سازمان گزارش می‌شوند. در حالی که این گونه گزارش‌ها تنها در چارچوب خاص و برای اهداف خاص کاربر دارند. **عدم تهیه برخی جداول پایه برای محاسبات آکچوئری** مانند جداول عمر و جداول تغییر وضعیت بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران. **اصرار در تهیه نرم‌افزارهای محاسبات آکچوئری یا بومی کردن نرم‌افزارهای آکچوئری موجود در سایر نظام جهان بدون آگاهی و کسب دانش آکچوئری**، که موجب تولید گزارش‌های بی‌محتوا و نادرست می‌شود. **عدم سطح‌بندی دوره‌های آموزشی و دعوت از کارکنان واحدهای مختلف بدون لحاظ محدودیت رشته تحصیلی، شغل و تخصص افراد**، که منجر به ایجاد مدعیان محاسبات آکچوئری بدون دانش در سازمان شده و می‌شود. **عدم وجود مراکز نظارتی علمی بر محاسبات آکچوئری** که موجب تولید هر گزارشی به نام گزارش آکچوئری و ارائه آن به مقامات تصمیم‌گیر سازمان می‌شود.

کارشناس تامین اجتماعی